

Terugblik Aan Tafel Ontbijtsessie 19 november 2020

Kinderen in arme gezinnen maken een slechte start

Data maken duidelijk dat armoede in Nederland omvangrijker is dan je ziet. Gezinnen - ook kinderen - lijden in stilte. Hulp vragen doen ze niet makkelijk. Jeugdprofessionals kunnen daar een open mind tegenoverstellen. "Sluit aan, dan kun je over alles praten", adviseert de ervaringsdeskundige tijdens de online Aan Tafel op 19 november 2020.

In lokaal C1.05 staat een laptop op tafel, bovenop een kartonnen doos en een tray met blikjes fris. Precies op ooghoogte voor coördinator Ilse van den Heuvel van SJS. Ze richt haar blik naar het scherm en opent de eerste Thuis Aan Tafel Midden-Brabant. Een onlinebijeenkomst voor jeugdprofessionals opgenomen bij Fontys Pedagogiek in Tilburg.

Ikke, ikke, ikke

Ilse begint met een interview met ervaringsdeskundige Wim. Hij weet hoe het is om op te groeien in armoede. Maar in zijn kinderentijd, in de jaren zestig, hielpen mensen elkaar. "Nu is het ikke, ikke, ikke." Op latere leeftijd kwam Wim – "door een paar ongelukkige keuzes" - opnieuw in de armoede terecht. Het duurde lang voordat hij de weg omhoog weer had gevonden. Dat had allerlei oorzaken: hij vroeg veel te laat hulp, moest eerst leren de alcohol te weerstaan en liep op tegen regels rond schuldsanering.

Nu steunt Wim mensen in financiële nood. Naast ervaringsdeskundige bij de maatschappelijke opvang van Traverse, is hij vrijwilliger bij SchuldHulpMaatje (<https://schuldhulpmaatje.nl/>). Zijn advies aan de (toekomstige) jeugdprofessionals: "Ga niet boven mensen staan. Sluit aan. Dan kun je over alles praten." Dat maakt het ook makkelijker hulp te vragen. Voor het onderwijs heeft hij ook een tip: "Zorg dat ieder kind kan meedoen, bijvoorbeeld door het schoolreisje te betalen voor gezinnen die dat zelf niet kunnen."

MOM Tilburg en Quiet 500

Een tekort aan geld en een tekort aan meedoen. Dat is de eigen definitie van armoede van Ralf Embrechts. Hij is “directeur en buurman” bij de MOM in Tilburg en bekend van de Quiet 500. Voor de MOM, een samenwerking van 12 maatschappelijke organisaties in Tilburg, werkt Ralf al 12 jaar in de armste wijken van de stad. “De dagelijkse praktijk is erg weerbarstig. De tweedeling wordt alsmaar groter”, begint Ralf. In Tilburg heeft een op de acht inwoners te maken met armoede, en armoede komt nooit alleen.

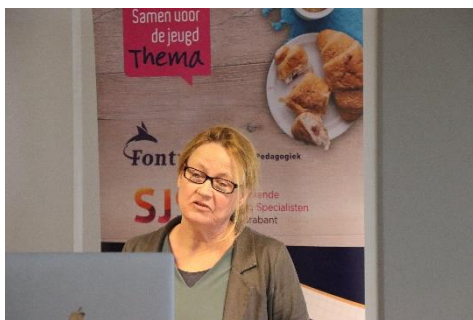
Slechts één op de zeven mensen met risicovolle schulden zoekt hulp. Schaamte speelt daarbij een grote rol. Wie wel hulp zoekt, doet dat doorgaans veel te laat. Terwijl tijdige hulp veel ellende kan voorkomen. Ook of misschien wel juist voor kinderen. Ralf heeft een lijst met tips voor wie hulp wil bieden. Vertrouwen geven en oprechte aandacht staan bovenaan. Met vingertjes wijzen is uit den boze, net als doorverwijzen. Wie de weg naar ‘de loketten’ eenmaal heeft gevonden, dreigt overigens te verdwalen in een woud aan regelingen.

Ralf sluit af met de Quiet 500. Een parodie op de Quote 500, de jaarlijkse ranglijst van rijkste Nederlanders in het magazine Quote. Met de Quiet 500 gaven hij en schrijver A.H.J. Dautzenberg stille armoede een gezicht. De glossy belandde ook op de mat bij de 500 rijksten. Zo ontstonden de Quiet Communities, inmiddels op 11 plekken in het land. Binnen die lokale gemeenschappen helpen mensen elkaar. Lokale ondernemers stellen bijvoorbeeld gratis hun dienst, product of verwennerij ter beschikking.

Smart Start

In Nederland leven 110.000 kinderen in langdurige armoede. Ook Vivian Jacobs van Smart Start komt met schokkende feiten. Ze vertelt over het programma en de gedachte erachter: “In deze datagedreven samenleving weten we in welk type huishoudens problemen ontstaan. Waarom wachten tot het uit de hand loopt? Laten we gebruiken wat we weten, aan data, kennis en ervaringen.”

Smart Start wil verdriet en ellende voorkomen, maar bijvoorbeeld ook stijgende kosten voor jeugdzorg. “Het begint altijd met een vraagstuk, bijvoorbeeld hoe kunnen we uithuisplaatsingen voorkomen?” Een deel van het antwoord ligt in data, in onderzoeksresultaten, wetenschappelijke inzichten. Maar ook verhalen van betrokkenen zelf dragen bij. Samen met de doelgroep tot een creatieve oplossing komen, is dan ook een van de onderdelen van design thinking, de methode die Smart Start hanteert.

Vivian laat een filmpje zien, waarin onderzoeker Bernadette Janssen (Sterk Huis en Tranzo) vertelt over de effecten van armoede op de ontwikkeling van kinderen. Ze schetst hoe financiële problemen vaak van generatie op generatie worden doorgegeven. Geldzorgen maken het ook lastig een goede opvoeder te zijn. Kinderen lijden in stilte, schamen zich en maken zich zorgen om de financiële situatie thuis. Dat heeft een negatieve invloed op hun schoolprestaties, terwijl ze toch al minder kansen en mogelijkheden hebben. Wat helpt, is investeren in goed onderwijs.

Kansrijk ontwikkelen

Tot slot een voorbeeld van Smart Start in de praktijk. Aan het woord is Lenneke Hendriks, projectleider van Smart Start in Gilze en Rijen. Ze vertelt over de pilot De Voedselbank. Het vraagstuk was: hoe kunnen kinderen die opgroeien in armoede, zich zo kansrijk mogelijk ontwikkelen? Geanonimiseerde data van Voedselbankklanten boden interessante inzichten. Zo kregen relatief veel cliënten voor hun 25e hun eerste kind. Ook blijken life events zoals een scheiding vaak tot armoede te lijden. Verder deden cliënten meer dan anderen een beroep op jeugdhulp en bleken klanten vaker dan verwacht te behoren tot 'de werkende armen': wel een baan, weinig inkomen.

Duohulp is een van de acht oplossingen waarvoor Gilze en Rijen, samen met de doelgroep, heeft gekozen. Naast de professional wordt ook een ervaringsdeskundige ingezet. Studenten van Fontys Pedagogiek zijn betrokken bij de effectmeting van de pilot.

Wat Lenneke is bijgebleven uit de gesprekken met moeders en kinderen is een gebrek aan autonomie. Een van hen zei: "Armoede gaat in je hoofd zitten. Kansen zijn er dan niet meer voor jou. Alleen voor anderen."

Interessante links:

- SchuldHulpMaatje <https://schuldhulpmaatje.nl/>
- MOM Tilburg <https://momtilburg.nl/>
- Quiet www.quiet.nl
- Smart Start <https://programmasmartstart.nl/>
- Sterk Huis <https://www.sterkhuis.nl>
- Tranzo <https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderzoek/instituten-en-researchgroepen/tranzo>